Rada
Európskej únie

V Bruseli 2. mája 2018
(OR. en)

8299/18

Medziinštitucionálny spis:
2018/0008 (NLE)

EDUC 133
JEUN 47
SOC 212
EMPL 154

POZNÁMKA

Od:	Výbor stálych predstaviteľov (časť I)
Komu:	Rada
Č. predch. dok.:	7951/18 EDUC 125 JEUN 39 SOC 195 EMPL 145
Č. dok. Kom.:	5464/18 EDUC 14 JEUN 4 SOC 22 EMPL 18 + ADD 1
Predmet:	Návrh odporúčania Rady o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie *– prijatie*

Výbor stálych predstaviteľov na zasadnutí 2. mája 2017 konštatoval, že v súvislosti s uvedeným odporúčaním sa dosiahla jednomyseľná dohoda.

Rada sa preto vyzýva, aby prijala odporúčanie na základe znenia uvedeného v prílohe a postúpila ho na uverejnenie v úradnom vestníku.

PRÍLOHA

Návrh

ODPORÚČANIE RADY

o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie

(Text s významom pre EHP)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej články 165 a 166,

so zreteľom na návrh Európskej komisie,

keďže:

(1) V Európskom pilieri sociálnych práv[1] sa ako prvá zásada uvádza, že každý má právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie, aby si udržal a získal zručnosti, ktoré mu umožnia plne sa zapojiť do života spoločnosti a úspešne zvládať zmeny postavenia na trhu práce. Takisto sa v ňom uvádza, že „každý človek má právo na včasnú a cielenú pomoc na zlepšenie vyhliadok na zamestnanie alebo samostatnú zárobkovú činnosť“, ako aj na odbornú prípravu a rekvalifikáciu a pomoc pri hľadaní pracovného miesta. Posilňovanie rozvoja kompetencií je jedným z cieľov vízie smerujúcej k európskemu vzdelávaciemu priestoru, v ktorej by sa mohol využiť „plný potenciál vzdelávania a kultúry ako hybných síl pre tvorbu pracovných miest, sociálnu spravodlivosť či aktívne občianstvo a príležitosti na zažívanie európskej identity v celej jej rozmanitosti“[2].

---

1 COM(2017)250.
2 COM(2017)673.

(2) Ľudia potrebujú správne zručnosti a kompetencie, aby sa dala udržať súčasná životná úroveň, podporovať vysoká miera zamestnanosti a pestovať sociálna súdržnosť s ohľadom na budúcu spoločnosť a svet práce. Podpora ľudí v celej Európe pri získavaní zručností a kompetencií potrebných na osobné naplnenie, zdravie, zamestnateľnosť a sociálne začlenenie prispieva k posilňovaniu odolnosti Európy v čase rýchlych a hlbokých zmien.

(3) Európsky parlament a Rada Európskej únie prijali v roku 2006 odporúčanie o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie. V uvedenom odporúčaní boli členské štáty požiadané, aby „rozvíjali vyučovanie kľúčových kompetencií u všetkých ako súčasť ich stratégií celoživotného vzdelávania vrátane stratégií na dosiahnutie všeobecnej gramotnosti a aby ako referenčný nástroj využívali ‚Kľúčové kompetencie pre celoživotné vzdelávanie – európsky referenčný rámec'"[3]. Odkedy sa prijalo toto odporúčanie, stalo sa kľúčovým referenčným dokumentom pre rozvoj vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa zameraných na kompetencie.

(4) V súčasnosti sa požiadavky na kompetencie zmenili. Väčší počet pracovných miest totiž podlieha automatizácii, technológie zohrávajú významnejšiu úlohu vo všetkých oblastiach života a práce a podnikateľské a spoločenské a občianske kompetencie sú čoraz dôležitejšie na zabezpečenie odolnosti a schopnosti prispôsobiť sa zmenám.

(5) Zároveň medzinárodné prieskumy ako Program pre medzinárodné hodnotenie žiakov (PISA) Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) alebo Program medzinárodného hodnotenia kompetencií dospelých (PIAAC) OECD naznačujú, že pretrváva vysoký podiel dospievajúcich a dospelých s nedostatočnými základnými zručnosťami. V roku 2015 mal jeden z piatich žiakov vážne ťažkosti pri rozvoji dostatočných zručností v oblasti čítania, matematiky alebo vedy[4]. V niektorých krajinách má až jedna tretina dospelých len najnižšiu úroveň schopnosti čítať, písať a počítať[5]. Až 44 % obyvateľstva Únie má slabé alebo nemá žiadne (19 %) digitálne zručnosti[6].

---

3 Ú. v. EÚ L 394, 30.12.2006, s. 10.
4 OECD (2016), výsledky PISA 2015.
5 Európska komisia, Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2016.
6 Európska komisia, Hodnotiaca tabuľka digitálnej agendy 2017.

(6) Investície do základných zručností sú teda dôležitejšie než kedykoľvek predtým. Kvalitné vzdelávanie vrátane mimoškolských aktivít a široký prístup k rozvoju kompetencií zlepšuje úroveň dosiahnutých základných zručností. Okrem toho treba preskúmať nové spôsoby vzdelávania, keďže naša spoločnosť je čoraz mobilnejšia a digitálnejšia[7]. Digitálne technológie majú vplyv na vzdelávanie, odbornú prípravu i učenie sa, lebo rozvíjajú flexibilnejšie vzdelávacie prostredia prispôsobené potrebám mimoriadne mobilnej spoločnosti[8].

(7) V znalostnej ekonomike je dôležité pamätať si jednotlivé fakty a postupy, avšak na dosiahnutie pokroku a úspechu to nestačí. Zručnosti, ako je riešenie problémov, kritické myslenie, schopnosť spolupracovať, tvorivosť, počítačové myslenie, samoregulácia sú v našej rýchlo sa meniacej spoločnosti dôležitejšie ako kedykoľvek predtým. Sú nástrojmi na praktickú realizáciu naučených vedomostí v reálnom čase, s cieľom generovať nové myšlienky, nové teórie, nové produkty a nové poznatky.

(8) V Novom programe v oblasti zručností pre Európu[9] bolo oznámené preskúmanie odporúčania z roku 2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie a uznalo sa, že investovanie do zručností a spôsobilostí a spoločného a aktualizovaného chápania kľúčových kompetencií je prvým krokom pri podpore vzdelávania, odbornej prípravy a neformálneho vzdelávania v Európe.

(9) V reakcii na zmeny v spoločnosti a hospodárstve, v nadväznosti na diskusie o budúcnosti práce a na základe verejnej konzultácie k preskúmaniu odporúčania o kľúčových kompetenciách z roku 2006 treba zrevidovať a aktualizovať jednak spomínané odporúčanie, jednak európsky referenčný rámec kľúčových kompetencií pre celoživotné vzdelávanie.

---

7 Diskusný dokument o využívaní globalizácie, COM(2017) 240 final.

8 Prehodnotenie vzdelávania: Investovanie do zručností na dosiahnutie lepších sociálno-ekonomických výsledkov, COM(2012) 669 final.

9 COM(2016) 381 final.

(10) Rozvoj kľúčových kompetencií, ich potvrdzovanie a poskytovanie vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa zameraných na kompetencie by sa mali podporovať zavedením osvedčených postupov na lepšiu podporu pedagogických pracovníkov pri výkone ich úloh a zlepšenie ich vzdelávania, ale aj v záujme aktualizácie metód a nástrojov posudzovania a potvrdzovania a zavedenia nových a inovatívnych foriem výučby a vzdelávania[10]. Preto by sa na základe skúseností z posledného desaťročia v tomto odporúčaní mali riešiť problémy pri zavádzaní vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa zameraných na kompetencie.

(11) Podpora potvrdzovania kompetencií získaných v rôznych kontextoch umožní jednotlivcom, aby ich zručnosti boli uznávané a aby získali úplnú, prípadne čiastočnú kvalifikáciu v určitej oblasti[11]. Táto snaha môže vychádzať z existujúcich režimov potvrdzovania neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa, ako aj z európskeho kvalifikačného rámca[12], ktorý predstavuje spoločný referenčný rámec na porovnávanie úrovne kvalifikácií, pričom sa v ňom uvádzajú kompetencie potrebné na ich dosiahnutie. Okrem toho posudzovanie môže pomôcť pri štruktúrovaní učebných postupov a usmerňovaní, aby sa ľuďom pomohlo zlepšiť si kompetencie aj v súvislosti s meniacimi sa požiadavkami na trhu práce[13].

(12) Vymedzenie súboru kľúčových kompetencií potrebných na osobné naplnenie, zdravie, zamestnateľnosť a sociálne začlenenie ovplyvnil nielen spoločenský a hospodársky vývoj, ale aj rôzne iniciatívy v Európe počas posledného desaťročia. Osobitná pozornosť sa venuje zlepšeniu základných zručností, investíciám do jazykového vzdelávania, zlepšovaniu digitálnych a podnikateľských zručností, významu spoločných hodnôt vo fungovaní našich spoločností a motivovaniu väčšieho počtu mladých ľudí, aby začali kariéru na vedeckom poli. Tento vývoj by sa mal odzrkadliť aj v referenčnom rámci.

---

10 Spoločná správa Rady a Komisie z roku 2015 o vykonávaní strategického rámca pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave (ET 2020), Ú. v. EÚ C 417, 15.12.2015, s. 25.

11 Ú. v. EÚ C 398, 22.12.2012, s.1.

12 Ú. v. EÚ C 189, 15.6.2017, s. 15.

13 Uznesenie Rady z 21. novembra 2008 o lepšom začlenení poradenstva do stratégií celoživotného vzdelávania, Ú. v. EÚ C 319, 13.12.2008, s. 4.

(13) Cieľ 4.7 spomedzi cieľov udržateľného rozvoja zdôrazňuje, že treba „zabezpečiť, aby všetci učiaci sa získali znalosti a zručnosti potrebné na podporu udržateľného rozvoja, okrem iného prostredníctvom vzdelávania o udržateľnom rozvoji a udržateľnom spôsobe života, o ľudských právach, rodovej rovnosti, presadzovaní kultúry mieru a nenásilia, globálnom občianstve a ocenení kultúrnej rozmanitosti, ako aj o prínose kultúry k udržateľnému rozvoju“[14]. V Celosvetovom akčnom programe o vzdelávaní pre udržateľný rozvoj, ktorý pripravilo UNESCO, sa potvrdzuje, že vzdelávanie pre udržateľný rozvoj je neoddeliteľnou súčasťou kvalitného vzdelávania a hlavným faktorom splnenia všetkých ostatných udržateľných cieľov. Tento účel sa odráža aj v revízii referenčného rámca.

(14) Poskytovanie jazykového vzdelávania, ktoré má čoraz väčší význam pre modernú spoločnosť, medzikultúrne porozumenie a spoluprácu, má prínos zo spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky (CEFR). Tento rámec pomáha identifikovať hlavné prvky príslušných kompetencií a podporuje učebný proces. Je zároveň základom všeobecného vymedzenia jazykových kompetencií, najmä tých, ktoré stavajú na cudzích jazykoch, pričom je zohľadnený aj v aktualizácii referenčného rámca.

(15) Rozvoj kompetencií je podporený aj rozvojom rámca digitálnych kompetencií a rámca podnikateľských kompetencií. Podobne aj európsky referenčný rámec kompetencií pre demokratickú kultúru, ktorý vypracovala Rada Európy, predstavuje komplexný súbor hodnôt, zručností a prístupov v záujme primeranej účasti v demokratických spoločnostiach. Všetky boli náležite zohľadnené aj pri aktualizácii referenčného rámca.

---

14 Rezolúcia Organizácie Spojených národov prijatá valným zhromaždením 25. septembra 2015 s názvom Transformujeme náš svet: program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030.

(16) S cieľom motivovať viac mladých ľudí, aby si hľadali uplatnenie v profesiách súvisiacich s vedou, technológiou, inžinierstvom a matematikou (STEM), sa v celej Európe začali iniciatívy na užšie prepojenie vedeckého vzdelávania s kultúrou a inými tematickými okruhmi so zameraním na učenie sa pomocou objavovania a s oporou širokého spektra spoločenských aktérov a odvetví. Zatiaľ čo vymedzenie týchto kompetencií sa v priebehu rokov veľmi nezmenilo, podpora rozvoja kompetencií v oblastiach STEM je čoraz podstatnejšia a mala by sa zohľadniť aj v tomto odporúčaní.

(17) Význam a dôležitosť neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa vyplývajú zo skúseností získaných vďaka kultúre, práci s mládežou, dobrovoľníckej činnosti, ako aj športu na miestnej úrovni. Neformálne vzdelávanie a informálne učenie s zohrávajú dôležitú úlohu pri podpore rozvoja základných medziľudských, komunikačných a kognitívnych zručnosti, ako sú: kritické myslenie, analytické zručnosti, tvorivosť, riešenie problémov a odolnosť, ktoré uľahčujú prechod mladých ľudí do dospelosti, aktívneho občianstva a pracovného života[15]. Skvalitnenie spolupráce medzi rôznymi vzdelávacími prostrediami pomáha rozvíjať rôzne vzdelávacie prístupy a kontexty[16].

(18) Pri riešení rozvoja kľúčových kompetencií z hľadiska celoživotného vzdelávania by sa mala zabezpečiť podpora na všetkých stupňoch vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa: cieľom by mal byť rozvoj kvalitného vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve[17], ďalšie posilňovanie školského vzdelávania a zabezpečenie excelentnej výučby[18], poskytovanie príležitostí na pestovanie zručností pre nízko kvalifikovaných dospelých[19], ako aj ďalší rozvoj počiatočného a pokračujúceho odborného vzdelávania a prípravy či modernizácia vysokoškolského vzdelávania[20].

---

15 Závery Rady o úlohe práce s mládežou pri podpore mladých ľudí v rozvíjaní základných životných zručností uľahčujúcich ich úspešný prechod do dospelosti, aktívneho občianstva a pracovného života, Ú. v. EÚ C 189, 15.6.2017, s. 30.

16 Závery Rady o posilňovaní medziodvetvovej politickej spolupráce s cieľom účinne riešiť sociálno-ekonomické výzvy, ktorým čelia mladí ľudia, Ú. v. EÚ C 172, 27.5.2015, s. 3.

17 Závery Rady o úlohe vzdelávania v ranom detstve a primárneho vzdelávania pri podpore tvorivosti, inovačnosti a digitálnej kompetencie, Ú. v. EÚ C 172, 27.5.2015, s. 17.

18 Závery Rady o rozvoji škôl a excelentnej výučbe, Ú. v. EÚ C 421, 8.12.2017, 421, s. 2.

19 Odporúčanie Rady z 19. decembra 2016 s názvom Cesty zvyšovania úrovne zručností: nové príležitosti pre dospelých, Ú. v. EÚ C 484, 24.12.2016, s. 1.

20 Závery Rady o novom programe EÚ pre vysokoškolské vzdelávanie, Ú. v. EÚ C 429, 14.12.2017, s. 3.

(19) Toto odporúčanie by sa malo vzťahovať na širokú škálu prostredí vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa, a to formálneho, neformálneho aj informálneho z hľadiska celoživotného vzdelávania. Jeho cieľom by malo byť sformulovanie spoločného chápania kompetencií, ktoré môžu podporovať prechod a spoluprácu medzi týmito rôznymi vzdelávacími prostrediami. Opisujú sa v ňom osvedčené postupy, ktoré by mohli riešiť potreby pedagogických pracovníkov, teda učiteľov, školiteľov, tých, ktorí vyučujú učiteľov, vedúcich predstaviteľov subjektov vzdelávania a odbornej prípravy, zamestnancov zodpovedných za odbornú prípravu kolegov, výskumných pracovníkov a vysokoškolských pedagógov, pracovníkov s mládežou, pedagógov, ktorí vzdelávajú dospelých, ale aj zamestnávateľov a účastníkov trhu práce. Toto odporúčanie je zamerané aj na inštitúcie a organizácie vrátane sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti, pričom usmerňuje ľudí a podporuje ich pri zlepšovaní kompetencií od raného veku počas celého života.

(20) Toto odporúčanie plne rešpektuje zásady subsidiarity a proporcionality,

PRIJALA TOTO ODPORÚČANIE

Členské štáty by mali:

1. podporovať právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie a zabezpečiť príležitosti pre všetkých, aby si mohli rozvíjať kľúčové kompetencie s plným využitím dokumentu „Kľúčové kompetencie pre celoživotné vzdelávanie – európsky referenčný rámec“ v prílohe, a

   1.1. podporovať a posilňovať rozvoj kľúčových kompetencií už od útleho veku aj počas celého života u všetkých jednotlivcov ako súčasť vnútroštátnych stratégií celoživotného vzdelávania;

   1.2. podporovať všetkých učiacich sa vrátane tých, ktorí sú znevýhodnení alebo majú osobitné potreby, aby dokázali naplniť svoj potenciál;

2. podporovať rozvoj kľúčových kompetencií s osobitným dôrazom na:

2.1. zvyšovanie úrovne základných zručností (gramotnosti, matematickej gramotnosti a základných digitálnych zručností) a podpora rozvíjania schopnosti učiť sa ako neustále sa zlepšujúceho základu pre učenie a účasť v spoločnosti z hľadiska celoživotného vzdelávania;

2.2. zvyšovanie individuálnej a sociálnej kompetencie a schopnosti učiť sa s cieľom zlepšiť riadenie života so zodpovedným prístupom ku zdraviu a zameraním na budúcnosť;

2.3. podporovať nadobúdanie kompetencií v oblasti vedy, technológie, inžinierstva a matematiky (STEM) pri zohľadnení ich väzieb na umenie, tvorivosť a inovácie, a motivovať mladých ľudí, najmä dievčat a mladých žien, ku kariére v oblasti STEM;

2.4. zvyšovať a zdokonaľovať úroveň digitálnych kompetencií na všetkých stupňoch vzdelávania a odbornej prípravy vo všetkých skupinách obyvateľstva;

2.5. podporovať podnikateľské kompetencie, kreatívnosť a iniciatívnosť, najmä u mladých ľudí, napríklad aj prostredníctvom podpory príležitostí pre mladých učiacich sa, aby počas školského vzdelávania mohli získať aspoň jednu praktickú skúsenosť z podnikateľského prostredia;

2.6. zvýšiť úroveň jazykových kompetencií v úradných a iných jazykoch a podporovať učiacich sa, aby sa učili rôzne jazyky relevantné pre ich pracovnú a životnú situáciu, a ktoré môžu prispieť k cezhraničnej komunikácii a mobilite;

2.7. posilňovať rozvoj občianskych kompetencií s cieľom posilňovania povedomia o spoločných hodnotách uvedených v článku 2 Zmluvy o Európskej únii a v Charte základných práv Európskej únie;

2.8. zvyšovať povedomie všetkých učiacich sa a pedagogických pracovníkov o význame získavania kľúčových kompetencií a ich vzťahu k spoločnosti;

3. uľahčiť nadobúdanie kľúčových kompetencií vďaka využitiu osvedčených postupov na podporu rozvoja kľúčových kompetencií tak, ako sa uvádza v prílohe, a to najmä:

   3.1. podporou rôznych vzdelávacích prístupov a prostredia vrátane primeraného využívania digitálnych technológií v prostrediach vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa;

   3.2. poskytovaním podpory pedagogickým pracovníkom, ako aj ostatným zainteresovaným stranám podporujúcim učebné postupy vrátane rodín s cieľom zlepšiť schopnosti učiacich sa ako súčasť celoživotného vzdelávania v zariadeniach zameraných na vzdelávanie, odbornú prípravu a učenie sa;

   3.3. podporou a ďalším rozvojom posudzovania a potvrdzovania kľúčových kompetencií získaných v rôznych prostrediach v súlade s pravidlami a postupmi členských štátov;

   3.4. posilňovaním spolupráce medzi subjektmi vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa na všetkých úrovniach a v rôznych oblastiach s cieľom zlepšiť plynulosť rozvoja kompetencií učiacich sa a zdokonaliť postupy vývoja inovačných vzdelávacích prístupov;

   3.5. posilňovaním nástrojov, zdrojov a poradenstva v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy, zamestnania a v iných vzdelávacích prostrediach v záujme podpory ľudí pri riadení svojho celoživotného vzdelávania;

4. začleniť ambície cieľov trvalo udržateľného rozvoja do vzdelávania (SDG) OSN, najmä v rámci SDG4.7, do vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa, a to aj podporou získavania vedomostí o obmedzení mnohostranného charakteru zmeny klímy a využívaním prírodných zdrojov udržateľným spôsobom;

5. informovať prostredníctvom existujúcich rámcov a nástrojov strategického rámca pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave (ET2020) a každého následného rámca o skúsenostiach a pokroku pri presadzovaní kľúčových kompetencií vo všetkých odvetviach vzdelávania a odbornej prípravy vrátane neformálneho vzdelávania, a pokiaľ je to možné, aj informálneho učenia sa;

TÝMTO VÍTA, ŽE KOMISIA, SO ZRETEĽOM NA KOMPETENCIE ČLENSKÝCH ŠTÁTOV:

6. podporuje vykonávanie odporúčania a využívanie európskeho referenčného rámca tým, že uľahčuje vzájomné učenie medzi členskými štátmi a rozvíja v spolupráci s nimi referenčné materiály a nástroje, ako napríklad:

   6.1. rámce pre osobitné kompetencie, ktoré uľahčujú rozvoj a posudzovanie kompetencií[21], ak je to vhodné;

   6.2. usmernenia o nových formách učenia sa a podporných prístupoch založené na dôkazoch;

   6.3. podporné nástroje pre pedagogických pracovníkov a ostatné zainteresované strany, ako sú vzdelávacie kurzy online, nástroje sebahodnotenia[22], siete vrátane eTwinningu či Elektronická platforma vzdelávania dospelých v Európe (EPALE);

   6.4. prístupy k posudzovaniu a podpora potvrdzovania kľúčových kompetencií získaných v nadväznosti na predchádzajúcu prácu v kontexte ET 2020[23] a každého následného rámca;

7. podporuje iniciatívy zamerané na ďalší rozvoj a podporu vzdelávania v oblasti trvalo udržateľného rozvoja v súvislosti s cieľom trvalo udržateľného rozvoja OSN č. 4 o inkluzívnom a spravodlivom kvalitnom vzdelávaní a príležitostiach na celoživotné vzdelávanie pre všetkých;

---

21 Na základe skúseností a odborných znalostí získaných pri vytváraní spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky, rámca digitálnych kompetencií a rámca podnikateľských kompetencií.

22 Ako je napríklad rámec digitálnych kompetencií.

23 Hodnotenie kľúčových kompetencií v počiatočnom vzdelávaní a odbornej príprave: politické usmernenia, SWD(2012) 371.

8. správy o skúsenostiach a osvedčených postupoch na zlepšenie kľúčových kompetencií učiacich sa ako súčasť prístupu celoživotného učenia sa v zariadeniach zameraných na vzdelávanie, odbornú prípravu a učenie sa v Únii prostredníctvom existujúcich rámcov a nástrojov.

Týmto odporúčaním sa nahrádza odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 18. decembra 2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie.

V Bruseli

Za Radu
predseda

PRÍLOHA K PRÍLOHE

KĽÚČOVÉ KOMPETENCIE PRE CELOŽIVOTNÉ VZDELÁVANIE

EURÓPSKY REFERENČNÝ RÁMEC

Súvislosti a ciele

Každý má právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie, aby si udržal a získal zručnosti, ktoré mu umožnia plne sa zapojiť do života spoločnosti a úspešne zvládať zmeny postavenia na trhu práce.

Každý má právo na včasnú a cielenú pomoc na zlepšenie vyhliadok zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti. Patrí sem aj právo na pomoc pri hľadaní pracovného miesta, pri odbornej príprave a rekvalifikácii.

Tieto zásady sú definované v európskom „pilieri sociálnych práv“.

V rýchlo sa meniacom a úzko prepojenom svete každý bude musieť disponovať širokou škálou zručností a kompetencií a nepretržite ich počas celého života rozvíjať. Účelom kľúčových kompetencií vymedzených v tomto referenčnom rámci je položiť základ pre vybudovanie spravodlivejších a demokratickejších spoločností. Reagujú na potrebu inkluzívneho a udržateľného rastu, sociálnej súdržnosti a ďalšieho rozvoja demokratickej kultúry.

Hlavným cieľom referenčného rámca je:

a) identifikovať a vymedziť kľúčové kompetencie potrebné z hľadiska zamestnateľnosti, osobného naplnenia a zdravia, aktívneho a zodpovedného občianstva a sociálneho začlenenia;

b) poskytnúť európsky referenčný nástroj pre tvorcov politík, poskytovateľov vzdelávania a odbornej prípravy, pedagogických pracovníkov, odborníkov na poradenstvo, zamestnávateľov, verejné služby zamestnanosti i samotných učiacich sa;

c) podporovať úsilie o posilňovanie rozvoja kompetencií v kontexte celoživotného vzdelávania na európskej, vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni.

Kľúčové kompetencie

Na účely tohto odporúčania sa kompetencie vymedzujú ako kombinácia vedomostí, zručností a postojov, pričom:

a) vedomosti sa skladajú z faktov a číselných údajov, konceptov, myšlienok a teórií, ktoré sú už etablované a prispievajú k porozumeniu určitej oblasti alebo témy;

b) zručnosti sa vymedzujú ako schopnosť a spôsobilosť vykonávať procesy a využívať existujúce vedomosti na dosahovanie výsledkov;

c) postoje opisujú charakter a názory, o ktoré sa opiera konanie či reakcie na myšlienky, osoby alebo situácie.

Kľúčové kompetencie sú tie, ktoré potrebujú všetci ľudia na svoje osobné naplnenie a rozvoj, zamestnateľnosť, sociálne začlenenie, udržateľný životný štýl, úspešný život v spoločnosti, ktorá žije v mieri, pre riadenie života so zodpovedným prístupom ku zdraviu a aktívne občianstvo. Boli vypracované v kontexte celoživotného vzdelávania, od raného detstva počas celého života dospelého človeka, a majú sa nadobúdať pri formálnom a neformálnom vzdelávaní, ako aj informálnom učení sa v každom prostredí vrátane rodiny, školy, pracoviska a susedských a iných komunít.

Všetky kľúčové kompetencie sa považujú za rovnako dôležité. Každá z nich prispieva k úspešnému životu v spoločnosti. Kompetencie možno využívať v mnohých rôznych súvislostiach a rozličných kombináciách. Prekrývajú sa a nadväzujú na seba; aspekty, ktoré sú podstatné v jednej oblasti, zvyčajne podporujú kompetencie aj v ďalšej oblasti. V rámci kľúčových kompetencií sú zakotvené zručnosti, ako sú kritické myslenie, riešenie problémov, tímová práca, komunikačné a vyjednávacie zručnosti, analytické zručnosti, tvorivosť a medzikultúrne zručnosti.

Referenčný rámec stanovuje osem kľúčových kompetencií:

- gramotnosť,
- viacjazyčnosť;
- matematická kompetencia a kompetencia vo vede, v technológii a inžinierstve,
- digitálna kompetencia,
- osobná a sociálna kompetencia a schopnosť učiť sa;
- občianska kompetencia;
- podnikateľská kompetencia,
- kompetencia v oblasti kultúrneho povedomia a prejavu.

1. Gramotnosť

Gramotnosť je schopnosť identifikovať, pochopiť, vyjadrovať, tvoriť a interpretovať koncepty, pocity, fakty a názory ústnou aj písomnou formou pomocou vizuálnych, zvukových a digitálnych materiálov v rozličných odboroch a kontextoch. Zahŕňa schopnosť efektívne komunikovať a nadväzovať kontakty s ostatnými, a to primerane a tvorivo.

Rozvoj gramotnosti tvorí základ pre ďalšie vzdelávanie a ďalšiu jazykovú interakciu. V závislosti od kontextu sa gramotnosť môže rozvíjať v materinskom jazyku, jazyku výučby a/alebo úradnom jazyku danej krajiny alebo regiónu.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Táto kompetencia znamená znalosť čítania a písania a dostatočné chápanie písomných informácií, a teda vyžaduje, aby mal človek vedomosti o slovnej zásobe, používanej gramatike a jazykových funkciách. Zahŕňa uvedomovanie si hlavných typov verbálnej interakcie, škály literárnych a neliterárnych textov, ako aj hlavných charakteristík rôznych jazykových štýlov a registrov.

Jednotlivci by mali mať zručnosti v ústnej, ako aj v písomnej komunikácii v rozličných situáciách a v sledovaní a prispôsobovaní vlastnej komunikácie požiadavkám danej situácie. Táto kompetencia takisto zahŕňa schopnosť rozlišovať a používať rôzne typy zdrojov, vyhľadávať, zhromažďovať a spracúvať informácie, používať pomôcky a formulovať a vyjadrovať ústne a písomné argumenty presvedčivým spôsobom primeraným danému kontextu. Zahŕňa kritické myslenie a schopnosť posudzovať informácie a pracovať s nimi.

Pozitívny postoj ku gramotnosti obsahuje dispozíciu pre kritický a konštruktívny dialóg, zmysel pre estetické kvality a záujem o interakciu s ostatnými ľuďmi. To znamená uvedomiť si vplyv jazyka na ostatných a potrebu chápať a používať ho pozitívne a sociálne zodpovedne.

2. Viacjazyčnosť[24]

Táto kompetencia vymedzuje schopnosť používať rozličné jazyky na primeranú a účinnú komunikáciu. V širšom chápaní má tie isté zručnostné rozmery ako gramotnosť: je založená na schopnosti chápať, vyjadrovať a interpretovať pojmy, myšlienky, pocity, fakty a názory ústnou a písomnou formou (počúvanie, hovorenie, čítanie a písanie) v primeranej škále spoločenských a kultúrnych súvislostí podľa želaní a potrieb jednotlivca. V jazykových kompetenciách sa spája historický rozmer a medzikultúrne kompetencie. Spočívajú v schopnosti sprostredkúvať informácie medzi rôznymi jazykmi a médiami, ako sa uvádza v spoločnom európskom referenčnom rámci. Pokiaľ je to vhodné, môže zahŕňať zachovanie a ďalší rozvoj kompetencií v materinskom jazyku, ako aj osvojenie si úradného jazyka (jazykov) danej krajiny[25].

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Táto kompetencia si vyžaduje vedomosti o slovnej zásobe a funkčnej gramatike v rôznych jazykoch a uvedomenie si hlavných typov verbálnej interakcie a jazykových registrov. Dôležité sú vedomosti o spoločenských konvenciách a kultúrnom aspekte a variabilite jazykov.

Základné zručnosti pre túto kompetenciu pozostávajú zo schopnosti porozumieť hovorenému slovu, iniciovať, udržiavať a ukončiť konverzáciu a čítať, chápať a tvoriť texty, a to na rôznych úrovniach pokročilosti v závislosti od jazyka. Jednotlivci by mali dokázať používať nástroje vhodne a učiť sa jazyky formálne, neformálne a informálne počas celého života.

---

24 Zatiaľ čo Rada Európy pri označovaní schopnosti ľudí zvládnuť viaceré jazyky (viacjazyčnosť) používa pojem „*plurilingualism*“, v úradných dokumentoch Európskej únie sa na opis jazykových schopností jednotlivých ľudí a aj na opis rôznych spoločenských situácií používa pojem „*multilingualism*“. Čiastočne je to kvôli tomu, že v iných jazykoch ako je angličtina a francúzština, je ťažké rozlíšiť medzi pojmami *plurilingual* a *multilingual*.

25 Zahrnuté je aj osvojenie si klasických jazykov, ako je starogréčtina a latinčina. Z klasických jazykov vychádzajú mnohé moderné jazyky, a preto môžu tieto jazyky uľahčiť štúdium jazykov vo všeobecnosti.

Pozitívny postoj zahŕňa uvedomovanie si kultúrnej rozmanitosti, záujem a zvedavosť zameranú na rôzne jazyky a medzikultúrnu komunikáciu. Zahŕňa aj rešpektovanie jazykového profilu každého jednotlivca vrátane rešpektovania materinského jazyka osôb patriacich k menšinám a/alebo s prisťahovaleckým pôvodom aj ocenenia úradného jazyka (jazykov) danej krajiny ako spoločného rámca pre interakcie.

3. Matematická kompetencia a kompetencia vo vede, v technológii a inžinierstve

A. Matematická kompetencia je schopnosť rozvíjať a používať matematické myslenie a porozumenie na riešenie rôznych problémov v každodenných situáciách. Vychádzajúc z dobrej matematickej gramotnosti sa dôraz kladie na postup a aktivitu, ako aj na vedomosti. Matematická kompetencia zahŕňa na rôznych stupňoch schopnosť a ochotu používať matematické modely myslenia a prezentácie (vzorce, modely, diagramy, grafy, tabuľky).

B. Kompetencia vo vede sa vzťahuje na schopnosť a ochotu vysvetliť prírodné javy pomocou základných vedomostí a metodiky vrátane pozorovania a experimentovania s cieľom klásť otázky a odvodiť závery podložené dôkazmi. Kompetencie v technológii a inžinierstve sa chápu ako uplatňovanie daných vedomostí a metodiky ako odpovedí na vnímané ľudské túžby a potreby. Kompetencia vo vede, v technológii a inžinierstve zahŕňa porozumenie zmenám spôsobeným ľudskou činnosťou a zodpovednosti občana ako jednotlivca.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

A. Potrebné vedomosti z matematiky zahŕňajú dobré vedomosti o počtoch, mierach a štruktúrach, základné operácie a základné matematické prezentácie, chápanie matematických termínov a konceptov a povedomie o otázkach, na ktoré matematika ponúka odpovede.

Jednotlivec by mal mať zručnosti na uplatňovanie základných matematických princípov a postupov v každodennom kontexte doma a v práci (napr. finančné zručnosti) a na chápanie a hodnotenie sledu argumentov. Jednotlivec by mal dokázať myslieť matematicky, chápať matematické dôkazy, komunikovať v matematickom jazyku a používať vhodné pomôcky vrátane štatistických údajov a grafov a chápať matematické aspekty digitalizácie.

Pozitívny postoj v matematike je založený na rešpektovaní pravdy a na ochote hľadať príčiny a posudzovať ich platnosť.

B. Pokiaľ ide o vedu, technológiu a inžinierstvo, základné vedomosti zahŕňajú základné princípy prirodzeného sveta, základné vedecké koncepty, teórie, princípy a metódy, technológiu a technologické produkty a postupy, ako aj chápanie dosahu vedy, technológie, inžinierstva a celkovo ľudskej činnosti na prirodzený svet. Tieto kompetencie by mali následne umožniť jednotlivcom lepšie pochopiť prínos, obmedzenia a riziká vedeckých teórií, aplikácií a technológie v spoločnostiach vo všeobecnosti (v súvislosti s rozhodovaním, hodnotami, morálnymi otázkami, kultúrou atď.).

Zručnosti zahŕňajú chápanie vedy ako procesu bádania rôznymi metódami vrátane pozorovania a riadených experimentov, schopnosť používať logické a racionálne myslenie na overovanie hypotéz a pripravenosť vzdať sa vlastného presvedčenia, ak odporuje novým experimentálnym zisteniam. Zahŕňajú schopnosť používať a zaobchádzať s technickými nástrojmi a prístrojmi, ako aj vedeckými údajmi, na dosiahnutie cieľa alebo prijatie rozhodnutia alebo vyvodenie záveru na základe dôkazov. Jednotlivci by mali tiež dokázať rozlišovať základné charakteristiky vedeckého bádania a vedieť formulovať závery a dôvody, ktoré k nim viedli.

Kompetencia zahŕňa postoj kritického uvedomovania si a zvedavosti, záujem o etické otázky a podporu bezpečnosti a environmentálnej udržateľnosti, najmä pokiaľ ide o vedecko-technický pokrok v súvislosti s jednotlivcom, rodinou, komunitou a celosvetovými otázkami.

4. Digitálna kompetencia

Digitálna kompetencia zahŕňa sebaisté, kritické a zodpovedné využívanie digitálnych technológií na vzdelávanie, prácu a účasť na dianí v spoločnosti, ako aj interakciu s digitálnymi technológiami. Zahŕňajú informačnú a dátovú gramotnosť, komunikáciu a spoluprácu, mediálnu gramotnosť, tvorbu digitálneho obsahu (vrátane programovania), bezpečnosť (vrátane digitálnej pohody a kompetencií v oblasti kybernetickej bezpečnosti), otázky súvisiace s duševným vlastníctvom, riešenie problémov a kritické myslenie.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Jednotlivci by mali chápať, ako digitálne technológie môžu prispievať ku komunikácii, tvorivosti a inovácii, a mali by vedieť, aké príležitosti, obmedzenia, vplyvy a riziká predstavujú. Mali by chápať všeobecné zásady, mechanizmy a logiku vyvíjajúcich sa digitálnych technológií a poznať základné funkcie a spôsoby použitia rôznych zariadení, softvérov a sietí. Jednotlivci by mali mať kritický prístup k platnosti, spoľahlivosti a vplyvu informácií a údajov dostupných vďaka digitálnym prostriedkom a poznať právne a etické zásady súvisiace s prácou s digitálnymi technológiami.

Jednotlivci by mali byť schopní používať digitálne technológie na podporu svojho aktívneho občianstva a sociálneho začlenenia, spoluprácu s ostatnými a kreatívnosť pri dosahovaní osobných, sociálnych alebo obchodných cieľov. Zručnosti zahŕňajú schopnosť pristupovať k digitálnemu obsahu, používať ho, filtrovať, hodnotiť, tvoriť, programovať a zdieľať digitálny obsah. Jednotlivci by mali vedieť riadiť a chrániť informácie, obsah, údaje a digitálne identity, ako aj rozoznávať softvéry, zariadenia, umelú inteligenciu alebo roboty a efektívne s nimi pracovať.

Práca s digitálnymi technológiami a digitálnym obsahom si vyžaduje hĺbavý a kritický, ale zároveň zvedavý, otvorený a perspektívny postoj k ich vývoju. Vyžaduje si aj etický, bezpečný a zodpovedný prístup k využívaniu týchto nástrojov.

5. Osobná a sociálna kompetencia a schopnosť učiť sa

Osobná a sociálna kompetencia a schopnosť učiť sa je schopnosť uvažovať o vlastnej osobnosti, efektívne riadiť čas a informácie, konštruktívne spolupracovať s ostatnými, zachovať si odolnosť a riadiť vlastné vzdelávanie a kariéru. Zahŕňa schopnosť zvládnuť neistotu a zložité situácie, schopnosť učiť sa, podporovať vlastnú fyzickú a emocionálnu pohodu, zachovať si fyzické aj duševné zdravie a dokázať dbať o svoje zdravie a viesť život zameraný na budúcnosť, byť empatický a zvládať konflikty v inkluzívnom a podporujúcom prostredí.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Pre úspešné medziľudské vzťahy a účasť na spoločenskom dianí je podstatné chápať normy správania a pravidlá komunikácie, ktoré všeobecne platia v rozličných spoločnostiach a prostrediach. Osobná a sociálna kompetencia a schopnosť učiť sa si vyžadujú aj znalosť zložiek zdravého ducha, tela a životného štýlu. Zahŕňa znalosť svojich preferovaných stratégií učenia sa, vlastných potrieb rozvoja kompetencií a rôznych spôsobov, ako to dosiahnuť a hľadať príležitosti na vzdelávanie, odbornú prípravu a kariérny rast, ako aj dostupné usmernenia či pomoc.

Zručnosti zahŕňajú schopnosť identifikovať vlastné kapacity, sústrediť sa, čeliť komplexnosti, kriticky uvažovať a prijímať rozhodnutia. Zahŕňa to schopnosť učiť sa a pracovať v skupine aj individuálne, organizovať si vlastné učenie sa a nepoľavovať v ňom, hodnotiť ho a komunikovať o ňom, vyhľadať prípadnú pomoc a účinne riadiť vlastnú kariéru a sociálne vzťahy. Jednotlivci by mali byť odolní a schopní čeliť pocitom neistoty a stresu. Mali by mať možnosť konštruktívne komunikovať v rozličných prostrediach, spolupracovať v tímoch a diskutovať. Zahŕňa to preukazovanie tolerancie, vyjadrovanie a chápanie rôznych uhlov pohľadu, ako aj schopnosť získavať si dôveru a cítiť empatiu.

Táto kompetencia je založená na pozitívnom postoji k vlastnej osobnej, sociálnej a fyzickej pohode a učeniu sa počas celého života. Opiera sa o kombinovaný postoj spolupráce, asertivity a integrity. Zahŕňa rešpektovanie rozmanitosti ostatných a ich potrieb a pripravenosť prekonávať predsudky a robiť kompromisy. Jednotlivci by mali dokázať identifikovať a stanovovať ciele, sami sa motivovať a rozvíjať si odolnosť a sebadôveru, aby mohli pokračovať v učení sa a dosahovať v tejto oblasti úspechy počas celého života. Konštruktívny postoj k riešeniu problémov podporuje proces učenia sa a schopnosť jednotlivca vysporiadať sa s prekážkami a so zmenami. To zahŕňa vôľu uplatniť predchádzajúce vzdelanie a životné skúsenosti a hľadať príležitosti na vzdelávanie a uplatňovanie vzdelania v rozličných životných súvislostiach.

6. Občianska kompetencia

Občianska kompetencia je schopnosť konať ako zodpovedný občan a v plnej miere sa zúčastňovať na občianskom a sociálnom živote, a to opierajúc sa o znalosť sociálnych, hospodárskych, právnych a politických konceptov a štruktúr, ako aj o chápanie celosvetového vývoja a udržateľnosti.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Občianska kompetencia je založená na znalostiach základných konceptov a javov vzťahujúcich sa na jednotlivcov, skupiny, pracovné organizácie, spoločnosť, hospodárstvo a kultúru. Zahŕňa aj chápanie spoločných európskych hodnôt, ako sa uvádza v článku 2 Zmluvy o Európskej únii a v Charte základných práv Európskej únie. Patria sem vedomosti o súčasnom dianí, ako aj chápanie hlavných trendov v národných, európskych a svetových dejinách s kritickým odstupom. Okrem toho je súčasťou tejto kompetencie informovanosť o cieľoch, hodnotách a politikách sociálnych a politických hnutí, ako aj o udržateľných systémoch, najmä z hľadiska zmeny klímy a demografických zmien na celosvetovej úrovni a ich základných príčin. Zásadný význam má aj znalosť európskej integrácie a informovanosť o rozmanitosti a kultúrnych identitách v Európe a vo svete. To zahŕňa porozumenie viackultúrnym a sociálno-ekonomickým rozmerom európskych spoločností a spôsobu, akým národná kultúrna identita prispieva k európskej identite.

Zručnosti súvisiace s občianskou kompetenciou sa týkajú schopnosti účinne komunikovať s ostatnými v spoločnom alebo vo verejnom záujme vrátane udržateľného rozvoja spoločnosti. Patria sem zručnosti umožňujúce kritické myslenie a integrované riešenie problémov, ako aj zručnosť vedieť argumentovať a konštruktívna účasť na komunitných činnostiach, ako aj v rozhodovaní na všetkých úrovniach od tej miestnej a celoštátnej až po tú európsku a medzinárodnú. Zahŕňa tiež schopnosť pristupovať k tradičným i novým druhom médií, kriticky na ne nazerať a pracovať s nimi a chápať úlohu a funkcie médií v demokratickej spoločnosti.

Rešpektovanie ľudských práv ako základ demokracie predstavuje základ zodpovedného a konštruktívneho prístupu. Konštruktívna účasť zahŕňa ochotu zúčastňovať sa na demokratickom rozhodovaní na všetkých úrovniach, ako aj na občianskych aktivitách. Jej súčasťou je podpora sociálnej a kultúrnej rozmanitosti, rodovej rovnosti a sociálnej súdržnosti, udržateľných životných štýlov, podpora kultúry mieru a nenásilia, pripravenosť rešpektovať súkromie iných a prevziať zodpovednosť za životné prostredie. Na to, aby ľudia dokázali prekonávať predsudky a robiť prípadné kompromisy a aby sa zabezpečila sociálna spravodlivosť a spravodlivé zaobchádzanie, je nevyhnutný záujem o politické a sociálno-ekonomické dianie, humanitné vedy a medzikultúrnu komunikáciu.

7. Podnikateľská kompetencia

Podnikateľská kompetencia sa vzťahuje na schopnosť využívať príležitosti a myšlienky a meniť ich na hodnoty pre ostatných. Je založená na tvorivosti, kritickom myslení a riešení problémov, iniciatívnosti, vytrvalosti, ako aj schopnosti spolupracovať s cieľom plánovať a riadiť projekty s kultúrnou, sociálnou alebo finančnou hodnotou.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Podnikateľská kompetencia si vyžaduje znalosť toho, že existujú rôzne kontexty a príležitosti na premenu myšlienok na konkrétne kroky v rámci osobnej, sociálnej a profesionálnej činnosti, a chápanie, ako sa tieto príležitosti rodia. Jednotlivci by mali poznať a chápať prístupy k plánovaniu a riadeniu projektov, ktoré zahŕňajú postupy i zdroje. Mali by mať znalosti z ekonómie a chápať sociálne a hospodárske príležitosti a výzvy, ktorým čelí zamestnávateľ, organizácia či spoločnosť. Mali by si takisto uvedomovať etické zásady a výzvy udržateľného rozvoja a vlastné silné a slabé stránky.

Podnikateľské zručnosti sú založené na tvorivosti, ktorá zahŕňa predstavivosť, strategické myslenie a riešenie problémov, a kritickom a konštruktívnom uvažovaní v rámci vyvíjajúcich sa kreatívnych procesov a inovácií. Patrí medzi ne schopnosť pracovať individuálne i v tímoch, mobilizovať zdroje (ľudí a veci) a udržiavať činnosť. To zahŕňa schopnosť prijímať finančné rozhodnutia týkajúce sa nákladov a hodnoty. Kľúčová je aj schopnosť účinne komunikovať a diskutovať s ostatnými a zvládať neistotu, nejednoznačnosť a riziko pri prijímaní fundovaných rozhodnutí.

Podnikateľský postoj charakterizuje zmysel pre iniciatívu a akčnosť, proaktivitu, perspektívne myslenie, odvahu a vytrvalosť pri dosahovaní cieľov. Jeho súčasťou je snaha motivovať iných a vážiť si ich nápady, empatia a záujem o ľudí a o svet, a uvedomovanie si zodpovednosti, opierajúc sa o etické postupy počas celého procesu.

8. Kompetencia v oblasti kultúrneho povedomia a prejavu

Kompetencia v oblasti kultúrneho povedomia a prejavu zahŕňa chápanie a rešpektovanie toho, ako sa myšlienky a význam kreatívne vyjadrujú a šíria v rôznych kultúrach a prostredníctvom rôznych druhov umenia a iných kultúrnych foriem. Zahŕňa aktívne chápanie, rozvoj a vyjadrovanie vlastných názorov a schopnosť identifikovať svoje miesto alebo úlohu v spoločnosti rôznymi spôsobmi a v rôznych kontextoch.

Základné vedomosti, zručnosti a postoje súvisiace s touto kompetenciou

Táto kompetencia si vyžaduje znalosť miestnej, národnej, regionálnej, európskej a globálnej kultúry a prejavov vrátane jazyka, dedičstva a tradícií či kultúrnych produktov a porozumenie tomu, ako sa tieto prejavy môžu navzájom ovplyvňovať a ako môžu ovplyvňovať názory jednotlivca. Patrí sem chápanie rôznych spôsobov komunikácie o myšlienkach medzi tvorcom, účastníkom a publikom vo forme písomných, tlačených a digitálnych textov, tanca, divadla, filmu, hier, umenia a dizajnu, hudby, rituálov a architektúry, ako aj v hybridných formách. Vyžaduje si to pochopenie vlastnej rozvíjajúcej sa identity a kultúrneho dedičstva vo svete charakterizovanom kultúrnou rozmanitosťou, ako aj toho, ako umenie a iné kultúrne formy môžu byť nástrojom, pomocou ktorého sa dá nazerať na svet a formovať ho.

Zručnosti zahŕňajú schopnosť empaticky vyjadrovať a interpretovať prenesené a abstraktné myšlienky, skúsenosti a emócie a robiť tak v rôznych druhoch umenia a iných kultúrnych formách. Zručnosti zahŕňajú aj schopnosť identifikovať a využívať príležitosti na tvorbu osobnej, sociálnej alebo obchodnej hodnoty prostredníctvom umenia a iných kultúrnych foriem a zapájať sa do kreatívnych procesov, a to individuálne i kolektívne.

Je dôležité mať otvorený postoj a rešpekt k rôznorodosti kultúrneho prejavu, ako aj etický a zodpovedný prístup k intelektuálnemu a kultúrnemu vlastníctvu. Pozitívny postoj zahŕňa aj záujem o svet, otvorenosť voči úvahám o nových možnostiach a ochotu podieľať sa na kultúrnych zážitkoch.

Podpora rozvoja kľúčových kompetencií

Kľúčové kompetencie sú dynamickou kombináciou vedomostí, zručností a postojov, ktoré si učiaci sa musí rozvíjať počas celého života, a to od raného veku. Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odborná príprava a celoživotné vzdelávanie všetkým poskytujú možnosti rozvíjať si kľúčové kompetencie, a tak sa prístupy zamerané na kompetencie môžu uplatňovať vo všetkých oblastiach vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa počas celého života.

V záujme podpory vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa v kontexte celoživotného vzdelávania boli identifikované tri výzvy: používanie rôznych vzdelávacích prístupov a kontextov, podpora učiteľov a iných pedagogických pracovníkov a posudzovanie a uznávanie rozvoja kompetencií. Na riešenie týchto otázok sa identifikovalo niekoľko príkladov osvedčených postupov.

a) Rôzne vzdelávacie prístupy a prostredia

a) Učenie sa možno obohatiť vďaka multidisciplinárnemu vzdelávaniu, partnerstvám medzi rôznymi stupňami vzdelávania, aktérmi odbornej prípravy a vzdelávania vrátane tých na trhu práce, ako aj vďaka celoškolským prístupom so zameraním na kolaboratívnu výučbu a vzdelávanie a aktívnu účasť a rozhodovanie učiacich sa. Aj multidisciplinárne vzdelávanie umožňuje intenzívnejšie prepojenie medzi rôznymi predmetmi v učebnom pláne, ako aj vytvorenie pevnej väzby medzi tým, čo sa vyučuje, a spoločenskými zmenami a významom. Kľúčom k účinnému rozvoju kompetencií je medzisektorová spolupráca medzi inštitúciami vzdelávania a odbornej prípravy a externými aktérmi z podnikateľskej, umeleckej, športovej a mládežníckej komunity, inštitúcií vysokoškolského vzdelávania alebo výskumných inštitúcií.

b) Získavanie základných zručností, ako aj širší rozvoj kompetencií možno systematicky podporovať tak, že akademické vzdelávanie sa obohatí o sociálne a emocionálne učenie sa, umenie, zdraviu prospešné pohybové aktivity podporujúce starostlivosť o svoje zdravie a na budúcnosť zamerané a fyzicky aktívne štýly života. Posilňovanie osobných, sociálnych a vzdelávacích kompetencií od raného veku môže poskytnúť oporu pri rozvoji základných zručností.

c) Motiváciu a angažovanosť môžu zvýšiť vzdelávacie metódy, ako napríklad učenie sa zamerané na bádanie alebo projekty, zmiešané učenie sa či učenie sa umením a hrou. Rozvoj širokej škály kompetencií môže podporiť aj experimentálne učenie sa, učenie sa prácou a vedecké metódy v oblasti vedy, technológie, inžinierstva a matematiky (STEM).

d) Učiaci sa, pedagogickí pracovníci a poskytovatelia vzdelávania alebo odbornej prípravy by sa mali nabádať na používanie digitálnych technológií, aby sa zlepšila kvalita vzdelávania a podporoval rozvoj digitálnych zručností. Príkladom je účasť na iniciatívach Únie, akou je Európsky týždeň programovania. Digitálnu kapacitu vzdelávania, odbornej prípravy a poskytovateľov vzdelávania by mohlo zlepšiť používanie nástrojov sebahodnotenia, ako napríklad nástroja SELFIE.

e) Pre mladých ľudí, ale aj pre dospelých a učiteľov by mohli byť osobitne užitočné konkrétne možnosti na získanie podnikateľských skúseností, stáže v podnikoch alebo hosťovanie podnikateľov v inštitúciách vzdelávania a odbornej prípravy vrátane praktických podnikateľských skúseností, ako sú tvorivé výzvy, start-upy, komunitné iniciatívy vedené študentmi, podnikové simulácie alebo podnikateľské projektové vzdelávanie. Mladí ľudia mali mať počas svojho školského vzdelávania možnosť získať aspoň jednu skúsenosť z podnikateľského prostredia. Partnerstvá v rámci škôl, komunít a firiem alebo podnikov a platformy na miestnej úrovni, a to najmä vo vidieckych oblastiach, môžu byť kľúčovými subjektmi z hľadiska podnikateľského vzdelávania. Zásadný význam pre dosiahnutie trvalého pokroku a vedúceho postavenia by mohla mať primeraná odborná príprava a podpora pre učiteľov a riaditeľov škôl.

f) Viacjazyčnosť možno rozvíjať vďaka úzkej spolupráci so subjektmi vzdelávania, odbornej prípravy a výučby v zahraničí, mobilite pedagogických pracovníkov a učiacich sa či využívaniu eTwinningu, EPALE a/alebo podobných internetových portálov.

g) Všetkým učiacim sa vrátane tých, ktorí sú znevýhodnení alebo majú osobitné potreby, by sa mohla poskytovať primeraná podpora v inkluzívnych prostrediach, aby mohli naplniť svoj vzdelávací potenciál. Táto podpora by mohla zahŕňať jazykovú, pedagogickú alebo sociálno-emocionálnu podporu, výpomoc zo strany spolužiakov, mimoškolské činnosti, profesijné poradenstvo alebo materiálnu podporu.

h) Spolupráca medzi subjektmi vzdelávania, odbornej prípravy a výučby na všetkých úrovniach môže byť kľúčom k zlepšeniu plynulosti rozvoja kompetencií učiacich sa počas celého života a k vypracovaniu inovačných vzdelávacích prístupov.

i) Spolupráca medzi partnermi v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy a aj mimo vzdelávania v miestnych spoločenstvách a zamestnávateľmi v kombinácii s formálnym a neformálnym vzdelávaním a informálnym učením sa môže podporiť rozvoj kompetencií a uľahčiť prechod od vzdelávania k práci, ako aj od práce k vzdelávaniu.

b) Podpora pedagogických pracovníkov

a) Začlenenie prístupov zameraných na kompetencie do vzdelávania, odbornej prípravy a učenia sa v rámci počiatočného vzdelávania a kontinuálneho profesijného rozvoja môže pomôcť pedagogickým pracovníkom pri zavádzaní zmien vo vyučovaní a učení sa v ich prostredí a môže im pomôcť kompetentne využívať takéto prístupy.

b) Pedagogickí pracovníci by mohli získať podporu pri vypracúvaní prístupov zameraných na kompetencie vo svojich konkrétnych situáciách vďaka výmenám pracovníkov a partnerskému učeniu a partnerskému poradenstvu umožňujúcu flexibilitu a autonómnosť pri organizovaní vzdelávania, a to prostredníctvom kontaktov, spolupráce a v rámci odborných komunít.

c) Pedagogickým pracovníkom by sa mohla poskytovať pomoc pri vytváraní inovatívnych postupov, účasti na výskume a náležitom využívaní nových technológií vrátane digitálnych technológií pri uplatňovaní prístupov zameraných na kompetencie vo vyučovaní a učení sa.

d) Pedagogickým pracovníkom by sa mohli poskytnúť usmernenia, prístup do centier odborných znalostí, vhodné nástroje a materiály – to všetko totiž môže zvýšiť kvalitu metodiky a praxe vyučovania a učenia sa.

c) Posudzovanie a uznávanie rozvoja kompetencií

a) Opis kľúčových kompetencií by sa mohol premietnuť do rámcov výsledkov vzdelávania, ktoré možno doplniť vhodnými nástrojmi na diagnostické formatívne a sumačné posudzovanie a validáciu na príslušných úrovniach[26].

b) Najmä digitálne technológie by mohli prispieť k sledovaniu rôznych dimenzií pokroku učiacich sa vrátane podnikateľského vzdelávania.

c) Mohli by sa vypracovať rôzne prístupy k hodnoteniu kľúčových kompetencií v prostrediach neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa vrátane súvisiacich činností zamestnávateľov, odborníkov na poradenstvo a sociálnych partnerov. Tie by mali byť dostupné pre všetkých, a najmä pre nízkokvalifikovaných pracovníkov, aby sa im poskytla podpora pri napredovaní v ďalšom vzdelávaní.

d) V súlade s odporúčaním Rady o potvrdzovaní neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa by sa mohlo rozšíriť a posilniť potvrdzovanie výsledkov vzdelávania získaných prostredníctvom neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa vrátane rôznych procesov vzájomného uznávania. Proces vzájomného uznávania môže podporiť aj využívanie nástrojov, ako sú Europass a Youthpass, ktoré slúžia na dokumentáciu a sebahodnotenie.

---

[26] Podkladovým materiálom na posudzovanie kompetencií je napr. spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky, rámec digitálnych kompetencií, rámec podnikateľských kompetencií či opisy kompetencií PISA.